

Republika Srbija
AGENCIJA ZA BORBU KORUPCIJE

UPOREDNOPRAVNO ISTRAŽIVANJE
I ANALIZA ETIČKIH KODEKSA NARODNIH POSLANIKA

April 2019.

SADRŽAJ

UVODNE NAPOMENE.....	3
1. ETIČKI KODEKSI NARODNIH PREDSTAVNIKA (POSLANIKA).....	4
1.1 Evropski parlament (EP).....	4
1.2 Parlament Francuske (PF).....	7
1.3 Nemački Bundestag.....	9
1.4 Parlament Ujedinjenog Kraljevstva.....	12
1.5 Parlament Poljske.....	15
1.6 Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine.....	18
1.7 Skupština Crne Gore.....	21
1.8. Parlament Severne Makedonije.....	23
1.9. Tabela prikaz rezultata uporednog istraživanja etičkih kodeksa u opserviranim državama.....	25
2. PRAVILA U VEZI SA ETIKOM POSLANIKA DEFINISANA POSLOVNICIMA NARODNIH PREDSTAVNIŠTAVA.....	29
2.1 Parlament Austrije.....	29
2.2 Parlament Češke.....	30
2.3 Parlament Finske.....	31
2.4 Parlament Italije.....	31
2.5 Parlament Švedske.....	32
2. 6. Hrvatski Sabor.....	32
3. PRAVILA O ETICI U PARLAMENTU SRBIJE.....	34
ZAKLJUČAK.....	35

UVODNE NAPOMENE

Pravila etičkog postupanja izabranih narodnih predstavnika u predstavničkim telima država utvrđuju se u cilju očuvanja poverenja građana u zakonito, svrsishodno i nepristrasno vršenje funkcije od strane izabranih narodnih predstavnika. Izabranim narodnim predstavnicima birači ukazuju svoje poverenje da predstavljaju njihove interese u demokratskim institucijama, što, uz vladavinu prava, predstavlja osnov demokratskog uređenja društva, i s pravom očekuju od njih da interese građana zastupaju na zakonit i efikasan način. U toku obavljanja svojih dužnosti, narodni predstavnici moraju da opravdaju poverenje koje su im građani ukazali. U slučaju nedostatka poverenja, podele između građana i njihovih predstavnika mogu ugroziti međusobne odnose.

U dosadašnjem uporednom ustavnopravnom i parlamentarnopravnom zakonodavstvu, u najvećem broju zemalja navedena etička pravila sadržana su u ustavima, zakonima koji regulišu status, prava i dužnosti narodnih predstavnika, sprečavanje sukoba interesa i korupcije, prijavljivanje imovine, kao i krivičnopravnu odgovornost, te u poslovnicima i drugim unutrašnjim pravnim aktima narodnih predstavništava. No, sve više država etičke principe ponašanja narodnih predstavnika uređuje donošenjem posebnih etičkih kodeksa.

Etički kodeks je skup etičkih pravila ponašanja narodnih predstavnika koja obezbeđuju jasan okvir u sklopu kojeg oni mogu da obavljaju svoje dužnosti. Ponašanje narodnih predstavnika u skladu sa etičkim kodeksom u velikoj meri doprinosi jačanju političkog kredibiliteta i javne funkcije i ličnosti koja je nosilac javne funkcije. Etički kodeks mora biti izrađen na principima jasnosti, jednostavnosti, konkretnosti, strukturiranosti, konzistentnosti, povezanosti i relevantnosti.

Ustavnopravni teoretičari Stephenharst i Pelico dali su definiciju etičkog kodeksa, prema kojoj „etički kodeks predstavlja formalni dokument kojim se uređuje ponašanje poslanika nizom smernica o prihvatljivom i neprihvatljivom ponašanju, čime se stvara politička kultura koja se zasniva na pristojnom, tačnom, transparentnom i poštenom ponašanju poslanika.”

Pravilo je da etički kodeks izrađuje nadležni parlamentarni odbor zadužen za mandatna i imunitetska pitanja (npr. Odbor za standarde i privilegije donjeg doma Parlamenta UK), ali u tu svrhu unutar parlamenta može biti formiran specijalni *ad hoc* odbor (kakav je slučaj u Evropskom parlamentu) ili radna grupa ili pododbor rukovodećeg tela parlamenta (npr. Biro Parlamenta Francuske, pododbor Saveta starešina donjeg doma Parlamenta Nemačke).

U ovom uporednopravnom istraživanju obuhvaćeno je sedam država u kojima je pitanje etičkog ponašanja poslanika posebno regulisano parlamentarnim etičkim kodeksima, od kojih su četiri članice EU (Francuska, Nemačka, Ujedinjeno kraljevstvo, Poljska), a tri su države iz regiona Zapadnog Balkana, u kojima su doneti etički kodeksi (Crna Gora, Bosna i Hercegovina i Severna Makedonija), kao i Evropski parlament. Takođe je dat prikaz i šest država u kojima su pravila ponašanja narodnih predstavnika u vezi sa etikom definisana poslovnicima parlamenata (Austrija, Češka,

Finska, Italija, Švedska, Hrvatska)

Na osnovu prikupljenih podataka, prvi deo istraživačkog rada dat je narativno i tabelarno.

U narativnom delu prvog dela istraživanja predstavljeni su etički kodeks Evropskog parlamenta i etički kodeksi sledećih zemalja: Francuske, Nemačke, Ujedinjenog Kraljevstva, Poljske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Makedonije.

Tabelarni prikaz sadrži glavne nalaze istraživanja predstavljene u okviru pet kategorija: pravni osnov, etički principi, podnošenje izjava o finansijskim interesima, telo nadležno za kontrolu poštovanja pravila u vezi sa etikom i sankcije za kršenje pravila etičkog kodeksa.

U drugom delu istraživanja dat je pregled podataka u vezi sa etičkim principima, koji su uređeni poslovnica parlamenta Austrije, Češke, Finske, Italije, Švedske i Hrvatske.

1. ETIČKI KODEKSI NARODNIH PREDSTAVNIKA (POSLANIKA)

1.1 Evropski parlament (EP)

Kodeks ponašanja poslanika EP u vezi sa finansijskim interesima i konfliktom interesa

* usvojen decembra 2011, a stupio na snagu 1. januara 2012. godine, kao sastavni deo Poslovnika.

* sadrži pravila i principe koje su poslanici u obavezi da poštuju u cilju ostvarivanja transparentnosti i sprečavanja sukoba interesa. Uređen niz pitanja: od primanja poklona i podnošenja izjave o finansijskim interesima do sankcija u slučaju mogućeg kršenja Kodeksa.

* predviđa da su poslanici EP prilikom vršenja dužnosti u obavezi da poštuju opšte principe i uzmu u obzir sledeća načela: **nepriistrasnost, integritet, otvorenost, marljivost, poštenje, odgovornost i poštovanje ugleda EP**, kao i **da deluju isključivo u javnom interesu**, te da se uzdržavaju od prihvatanja ili potrebe za prihvatanjem bilo kakve posredne ili neposredne finansijske koristi ili druge naknade.

* dok su na dužnosti, poslanici EP ne smeju da sklope sporazum s ciljem delovanja ili glasanja u interesu bilo kojeg pravnog ili fizičkog lica čime bi ugrozili slobodu glasanja (ranije predviđeno *Aktom o izboru poslanika EP neposrednim opštim glasanjem* od 20. septembra 1976. i Statutom poslanika EP).

* poslanici EP ne smeju da traže, prihvate ili prime bilo kakvu direktnu ili indirektnu finansijsku korist ili drugu naknadu u zamenu za politički uticaj, glasanje, zakonodavstvo, predloge rezolucije, pisane deklaracije ili pitanja postavljena EP ili odborima, te svesno moraju nastojati da izbegnu situacije koje mogu podrazumevati mito ili korupciju.

* **sukob interesa** postoji u slučaju kada poslanik EP ima lični interes koji može na neodgovarajući način uticati na obavljanje dužnosti poslanika. Ukoliko poslanik ima koristi samo kao građanin ili deo grupe ljudi, u tom slučaju ne postoji sukob interesa. Poslanik EP koji utvrdi da je u sukobu interesa mora hitno preduzeti neophodne korake u cilju rešavanja sukoba interesa, u skladu sa principima i odredbama Kodeksa. Ukoliko poslanik nije u stanju da reši sukob interesa, potrebno je da o tome obavesti predsednika EP u pisanoj formi. U slučaju nejasnoće, poslanik može zatražiti savet od **Savetodavnog odbora za ponašanje poslanika** koji je osnovan u skladu sa Kodeksom.

* poslanik može pre govora ili glasanja na plenarnoj sednici ili na nekom od parlamentarnih tela ili ukoliko je predložen za izvestioca, prijaviti postojeći ili potencijalni sukob interesa u vezi sa predmetom razmatranja, ukoliko takav sukob nije očigledan. Poslanik može obrazložiti predsedavajućem sukob u pisanoj formi ili usmeno tokom trajanja parlamentarne procedure - **sumnja na sukob interesa**.

* Kodeks obavezuje poslanike na podnošenje **izjave o finansijskim interesima**. Radi postizanja **transparentnosti**, poslanici EP lično su odgovorni za podnošenje izjave o finansijskim interesima predsedniku EP do kraja prvog dela zasedanja nakon izbora za EP (ili u roku od 30 dana od stupanja na funkciju), u formi koju je usvojio **Biro Parlamenta**, u skladu sa Kodeksom. Poslanici su obavezni da obaveste predsednika o svim izmenama koje imaju uticaj na njihovu izjavu u roku od 30 dana od nastanka promene.

* Izjava o finansijskim interesima mora sadržati precizne informacije o:

- profesionalnim aktivnostima poslanika **3 godine** pre preuzimanja dužnosti poslanika, kao i informacije o članstvu u upravnim odborima ili bordovima kompanija, nevladinim organizacijama, udruženjima ili ostalim telima osnovanim u skladu sa zakonom, tokom istog perioda;
- zaradi koju poslanik dobija za vršenje dužnosti u drugom parlamentu;
- aktivnostima za koje prima redovnu naknadu, koje obavlja uporedo sa vršenjem mandata, bilo kao zaposleno ili samozaposleno lice;
- članstvu u odborima ili bordovima kompanija, nevladinim organizacijama, udruženjima ili drugim telima osnovanim u skladu sa zakonom ili ostalim relevantnim aktivnostima koje poslanik obavlja van Parlamenta, bez obzira na to da li za njih prima naknadu ili ne;
- honorarno plaćenim aktivnostima van Parlamenta (uključujući pisanje, predavanje ili pružanje stručnih saveta) ukoliko ukupna naknada iznosi više od 5.000 € godišnje;
- učešću u vlasništvu kompanija ili partnerstvu gde postoji potencijalni uticaj na javnu politiku ili gde poslanik značajno utiče na obavljanje poslova kompanije;
- bilo kojoj vrsti podrške, bez obzira na to da li je finansijska ili u pogledu osoblja ili materijala, osim podrške Parlamenta, koju mu je u vezi sa političkim aktivnostima dodelila treća strana čiji identitet treba da bude otkriven;
- finansijskom interesu koji može imati uticaj na obavljanje funkcije poslanika.

- * svaki redovni prihod koji poslanik prima u pogledu navedenih stavki u skladu sa izjavom svrstava se u jednu od sledećih kategorija:
  - od 500 do 1.000 € mesečno;
  - od 1.001 do 5.000 € mesečno;
  - od 5.001 do 10.000 € mesečno;
  - više od 10.000 € mesečno.

Svi prihodi koje poslanici EP primaju u vezi sa navedenim aktivnostima obračunavaju se na godišnjem nivou, dele se na dvanaest meseci i nalaze se u jednoj od navedenih kategorija.

* informacije u vezi sa prihodima objavljuju se na internet stranicama Parlamenta i moraju biti lako dostupne.

* poslanici ne mogu biti izabrani za nosioce funkcija EP ili njegovih tela niti mogu biti imenovani za izvestioce ili učestvovati u zvaničnim delegacijama ukoliko nisu podneli izjavu o finansijskim interesima.

* poslanici EP su u obavezi da se tokom vršenja dužnosti uzdržavaju od primanja poklona ili sličnih koristi, osim onih čija je približna vrednost manja od 150 € i koji su dobijeni iz učtivosti prilikom službenog predstavljanja EP. Svi pokloni koje poslanici EP dobiju prilikom predstavljanja EP u službenom svojstvu, moraju se predati predsedniku EP u skladu sa merama za primenu Kodeksa koje utvrđuje Biro Parlamenta. Navedene odredbe ne primenjuju se u pogledu naknade troškova putovanja i smeštaja ili direktnih isplata koje poslanici dobijaju od trećih strana kada prisustvuju događajima koje organizuju treće strane, na poziv i u cilju obavljanja dužnosti. Pravila utvrđena s ciljem obezbeđivanja transparentnosti posebno su navedena u okviru mera za implementaciju Kodeksa koje utvrđuje Biro Parlamenta.

* bivši poslanici EP koji se profesionalno bave lobiranjem ili reprezentativnim aktivnostima koje su u direktnoj vezi sa procesom odlučivanja u Evropskoj uniji ne mogu, tokom perioda u kojem su angažovani na takvim aktivnostima, imati benefite koje pripadaju bivšim poslanicima u skladu sa pravilima koja je utvrdio Biro Parlamenta.

* u skladu sa Kodeksom, formiran je **Savetodavni odbor za ponašanje poslanika**, sastavljen od 5 članova koje imenuje predsednik EP na početku mandata iz reda članova **Biroa** i koordinatora **Odbora za ustavna pitanja** i **Odbora za pravna pitanja**, uzimajući u obzir iskustvo članova i političku ravnotežu. Predsednik, takođe, na početku mandata imenuje dodatne članove Savetodavnog odbora, po jednog za svaku političku grupu koja nije zastupljena u Savetodavnom odboru. U slučaju da poslanik političke grupe koja nije zastupljena u Savetodavnom odboru prekrši Kodeks, odgovarajući rezervni član šest meseci obavlja funkciju punopravnog člana s ciljem istrage.

* na zahtev poslanika EP, **Savetodavni odbor** može u poverenju izdati smernice o tumačenju i primeni odredaba Kodeksa ponašanja u roku od 30 kalendarskih dana. Poslanik o kojem je reč ima pravo da sledi data uputstva. Na zahtev predsednika, Savetodavni odbor, takođe, procenjuje počinjeno kršenje Kodeksa ponašanje i daje savete predsedniku EP u vezi sa mogućim aktivnostima koje je potrebno preduzeti.

- * Savetodavni odbor objavljuje **godišnji izveštaj o radu**. U postupku u slučaju mogućih kršenja pravila Kodeksa, predsednik EP može uputiti dato pitanje na razmatranje Savetodavnom odboru ukoliko postoji sumnja da je poslanik prekršio pravila sadržana u Kodeksu.
- * Savetodavni odbor razmatra okolnosti navodnog kršenja Kodeksa i može saslušati poslanika u vezi sa tim. Na osnovu zaključaka ispitivanja datog slučaja, Odbor upućuje predsedniku EP predlog moguće odluke. Ukoliko predsednik, uzimajući u obzir predlog, donese zaključak da je poslanik prekršio Kodeks, nakon saslušanja poslanika usvaja obrazloženu odluku o sankciji o kojoj obaveštava poslanika.
- * Sankcija se može sastojati od jedne ili više mera koje su predviđene Poslovníkom EP: (a) ukor; (b) gubitak prava na dnevnicu u periodu od dva do deset dana; (c) privremeno oduzimanje prava učestvovanja u svim ili nekim aktivnostima Parlamenta u periodu od dva do deset uzastopnih dana tokom kojih zaseda Parlament ili bilo koje njegovo telo, odbor ili delegacija, ne dovodeći u pitanje pravo glasa na plenarnoj sednici i uslovljeno, u ovom slučaju, strogim pridržavanjem pravila ponašanja poslanika; (d) podnošenje predloga Konferenciji predsednika da se dotični poslanik privremeno ili trajno razreši jedne ili više dužnosti koje obavlja.
- * Povodom sankcije koja mu je izrečena poslanik može pokrenuti postupak interne žalbe, u skladu sa Poslovníkom EP. Nakon isteka roka koji je predviđen Poslovníkom, predsednik na plenarnoj sednici objavljuje sankciju koja je izrečena poslaniku. Osim toga, sankcija treba da bude objavljena na internet stranicama EP.
- * Biro Parlamenta utvrđuje mere za primenu Kodeksa ponašanja, uključujući procedure nadzora, te ažurira pravila, ukoliko je neophodno i daje predloge za reviziju Kodeksa ponašanja.

1.2 Parlament Francuske (PF)

Etički kodeks PF

- * Etički principi poslanika PF sadržani su u:
  - Zakonu o Parlamentu,
  - Poslovníku Parlamenta,
  - Etičkom kodeksu poslanika,
  - Odluci Biroa o primeni Etičkog kodeksa poslanika.
- * Biro PF je 6. aprila 2011. godine usvojio Odluku o primeni Etičkog kodeksa. Etički kodeks PF je usvojen iz preventivnih razloga na predlog radne grupe za pripremu pravila u vezi sa sprečavanjem sukoba interesa.

* Kodeks propisuje da **poslanici moraju da štite javni interes**, budu odgovorni i poštuju etičke principe kako bi građani imali poverenje u njihove aktivnosti u PF. Prilikom vršenja funkcije, moraju da poštuju opšti interes, principe nezavisnosti, objektivnosti, odgovornosti, pravičnosti i primerenosti.

* Kodeks utemeljuje:

- **princip zalaganja za opšti interes** - poslanici moraju delovati isključivo u interesu nacije i građana koje predstavljaju, bez težnji za zadovoljenjem ličnih interesa ili ostvarivanjem finansijske ili materijalne koristi za sebe ili svoje bližnje.

- **princip nezavisnosti** - u svakom slučaju poslanici treba da izbegavaju situacije koje bi mogle voditi fizičkoj ili moralnoj zavisnosti koja bi rezultirala kršenjem pravila Kodeksa.

- **princip objektivnosti** - poslanici treba da prilikom obavljanja svoje funkcije budu objektivni, odnosno da se ne mešaju u situacije koje se tiču njihovih prava i zasluga.

- **princip odgovornosti i transparentnosti rada** - poslanici su odgovorni građanima koje predstavljaju za odluke koje donose i aktivnosti koje sprovode, te stoga njihov rad treba da bude transparentan.

- **princip pravičnosti** (la probiti) – poslanici moraju prijaviti svaki lični interes koji bi mogao da utiče na njihove postupke i odluke,

- **princip primerenosti** (l'exemplarite) - tokom vršenja mandata, svojim postupanjem poslanici treba da odražavaju principe sadržane u Kodeksu i na taj način građanima daju primer etičkog ponašanja.

* U skladu sa Odlukom **Biroa o primeni Etičkog kodeksa poslanika**, tri petine članova Biroa na predlog predsednika Parlamenta i saglasnost najmanje jednog lidera opozicione parlamentarne grupe imenuju nezavisno lice, odnosno **Savetnika za pitanja etike**. Mandat Savetnika ne može se obnoviti i traje tokom jednog saziva. Tri petine članova Biroa na predlog predsednika i uz saglasnost najmanje jednog lidera opozicione parlamentarne grupe mogu doneti odluku o prestanku mandata Savetnika ukoliko ne ispunjava svoje obaveze.

* Poslanici se sa Savetnikom mogu konsultovati u vezi sa poštovanjem principa sadržanih u Etičkom kodeksu, pri čemu su konsultacije poverljive. U godišnjem izveštaju o primeni Kodeksa koji se dostavlja predsedniku Parlamenta i Birou, te javno objavljuje, Savetnik može dati predloge kako poboljšati poštovanje ovih principa.

* Savetnik za pitanja etike i njegovi saradnici dužni su da čuvaju profesionalnu tajnu i ne mogu objavljivati informacije koje dobijaju pri vršenju svojih dužnosti pod pretnjom krivičnog gonjenja u skladu sa Krivičnim zakonikom. U slučaju nepoštovanja ovog pravila, Savetnik će biti razrešen dužnosti u skladu sa opisanom procedurom.

* u roku od 30 dana od dana izbora poslanici moraju Savetniku za pitanja etike podneti **izjavu o interesima**, koja sadrži podatke njihovih direktnih predaka i potomaka i bračnih partnera koji mogu uticati na vršenje poslaničkih dužnosti u kontekstu sukoba interesa. Pod istim uslovima dužni su da bez odlaganja prijave bilo kakve promene tokom mandata.

* poslanici su dužni da dostave Savetniku izjave u vezi sa poklonima ili sličnim benefitima čija vrednost prelazi 150 eura, kao i putovanjima na poziv bilo kojeg fizičkog ili pravog lica. Savetnik za pitanja etike zadužen je za čuvanje dostavljenih izjava. Ukoliko poslanik odbije da preda izjavu ili dostavi netačne ili nepotpune informacije snosi odgovornost.

* u slučaju kršenja principa Etičkog kodeksa, Savetnik za pitanja etike obaveštava predsednika Parlamenta i poslanika. Savetnik poslaniku daje preporuke za postupanje u skladu sa etičkim principima. Ukoliko poslanik poriče da je propustio da izvrši obaveze ili ne poštuje preporuke, Savetnik o tome obaveštava predsednika PF. Predsednik PF o tome informiše Biro koji u roku od dva meseca donosi odluku o tom propustu. O toj fazi postupka se ne informiše javnost. Biro može saslušati datog poslanika, na njegov zahtev. Ukoliko utvrdi povredu Kodeksa, Biro to javno objavljuje i poziva poslanika da izvrši obaveze.

* Odredbama Poslovnika PF koje se odnose na disciplinu i imunitet poslanika propisane su sledeće disciplinske mere za poslanike koji ne poštuju red na sednici: *opomena, opomena koja se beleži u zapisnik, oduzimanje reči i oduzimanje reči uz privremenu suspenziju.*

1.3 Nemački Bundestag

Etički kodeks Bundestaga

* Etički principi poslanika Bundestaga sadržani su u:

- Zakonu o poslanicima Bundestaga;
- Poslovniku Bundestaga;
- Kodeksu ponašanja za poslanike Bundestaga koji je sastavni deo Poslovnika, odnosno dat je kao prilog u Poslovniku.

* Kodeks ponašanja predviđa obavezu poslanika Bundestaga da pismeno obaveste predsednika Bundestaga o zanimanju kojim su se bavili pre stupanja na funkciju, aktivnostima u svojstvu članova izvršnog, nadzornog, upravnog ili savetodavnog odbora ili drugog organa privrednog društva ili subjekta koji posluje u nekoj drugoj zakonskoj formi, te aktivnostima u svojstvu člana izvršnog, nadzornog, upravnog ili savetodavnog odbora ili drugog organa preduzeća ili institucije koje podležu javnom pravu.

* Poslanici su obavezni da pismeno obaveste predsednika Bundestaga o aktivnostima u kojima su bili angažovani ili koje su obavljali ili ugovorima koji ih obavezuju tokom obavljanja poslaničkog mandata, odnosno:

• aktivnostima samozapošljavanja ili poslovnima uz redovnu mesečnu platu (npr, nastavak zanimanja kojim su se bavili pre početka funkcije, konsultantske usluge, pružanje stručnih mišljenja ili aktivnosti pisanja ili predavanja. **Nisu obavezni** da obaveste predsednika Bundestaga o naknadama za pružanje stručnih mišljenja, pisanje ili držanje predavanja kada prihod ne prelazi 1.000 € mesečno ili 10.000 € godišnje;

- aktivnostima u svojstvu članova izvršnog, nadzornog, upravnog ili savetodavnog odbora ili drugih organa privrednog društva ili subjekta koji posluje u nekoj drugoj zakonskoj formi;
- aktivnostima u svojstvu članova izvršnog odbora, nadzornog, upravnog ili savetodavnog odbora ili drugog organa preduzeća ili institucije koje podležu javnom pravu;
- aktivnostima u svojstvu članova izvršnog odbora ili drugog upravnog ili savetodavnog odbora, kluba, udruženja ili slične organizacije ili fondacije koja nije samo od lokalnog značaja;
- postojanju ili sklapanju ugovora na osnovu kojeg se poslanicima dodeljuju određene aktivnosti ili materijalna naknada tokom ili nakon mandata u Bundestagu;
- udelu u akcionarskom ili ortačkom društvu, ukoliko to dovodi do značajnog ekonomskog uticaja u kompaniji.

Kod aktivnosti ili ugovora za koje postoji obaveza dostavljanja informacija o pomenutim aktivnostima, iznos prihoda po tom osnovu prijavljuje se ukoliko prelazi iznos od 1.000 € mesečno ili 10.000 € godišnje.

* Predsednik Bundestaga propisuje sadržaj i obim obaveze za dostavljanje informacija, nakon što se Prezidijumu i šefovima parlamentarnih grupa pruži prilika da daju komentare. Obaveza ne uključuje informisanje o činjenicama koje se odnose na treće strane u pogledu kojih poslanik može da se pozove na zakonsko pravo da odbije da predoči dokaze ili na dužnost da ne otkriva poverljive informacije. U takvim slučajevima, predsednik Bundestaga može propisati ispunjenje obaveze pružanja informacija tako da predviđena prava ne budu povređena.

* izjava o interesu mora biti dostavljena predsedniku u roku od 3 meseca od dana kada poslanik preuzme dužnost ili kada dođe do promena tokom poslaničkog mandata.

* poslanici - advokati koji za naknadu zastupaju SR Nemačku na sudu ili van njega u obavezi su da obaveste predsednika Bundestaga o tome, ukoliko naknada prelazi minimum koji propiše predsednik. Takođe, poslanici - advokati koji, za naknadu, zastupaju treću stranu, na sudu ili van suda, protiv SR Nemačke dužni su da o tome obaveste predsednika ukoliko naknada prelazi minimum koji propiše predsednik.

* informacije koje poslanici dostavljaju u skladu sa navedenim pravilima objavljuju se u Služb. listu i na sajtu Bundestaga. Kod informacija o prihodima, svaki prijavljeni prihod koji spada u jednu od 3 kategorije se, zavisno od nivoa i kategorija prihoda, objavljuje. U 1. kategoriji su jednokratni ili redovni mesečni prihodi između 1.000 i 3.500 €. U 2. kategoriji su prihodi do 7.000 €, dok su u 3. kategoriji prihodi koji prelaze 7.000 €, pri čemu se označava iznos redovnog mesečnog prihoda. Kada se prijavljuje neredovni prihod od neke aktivnosti tokom kalendarske godine, izračunava se iznos na godišnjem nivou i objavljuje u kategoriji prihoda za datu godinu.

* predviđena obaveza poslanika da ima **poseban račun za sve novčane donacije i sve vrste materijalnih poklona koje dobije za obavljanje političke aktivnosti**. Poslanik je dužan da obavesti predsednika Bundestaga o svim donacijama u vrednosti iznad 5.000 € za kalendarsku godinu, uz navođenje imena i adrese donatora i ukupno dobijenog iznosa. Predsednik Bundestaga objavljuje donacije čija vrednost pojedinačno ili za nekoliko

donacija istog donatora prelazi 10.000 € u kalendarskoj godini, uz navođenje iznosa i porekla. **Pokloni materijalne prirode tretiraju se isto kao i novčane donacije** - kad se dobiju u vezi sa međuparlamentarnim ili međunarodnim aktivnostima ili učešćem na događajima na kojima se iznose stavovi Bundestaga ili parlamentarnih grupa ne smatraju se donacijama.

* **obaveza prijavljivanja poklona** – materijalni pokloni koje poslanik dobije kao gost u toku vršenja mandata prijavljuju se i predaju predsedniku Parlamenta. Poslanik **može da zadrži poklon ukoliko Saveznom trezoru uplati gotovinski iznos ekvivalentan vrednosti poklona**. Obaveštenje o poklonu nije potrebno ukoliko materijalna vrednost poklona ne prelazi propisani iznos. Predsednik, u dogovoru sa Prezidijumom, donosi odluku o korišćenju prijavljenih poklona koje su poslanici dobili kao gosti, kao i nezakonito prihvaćenih donacija.

* **poslanik se ne može pozivati na funkciju poslanika prilikom obavljanja aktivnosti koje su u vezi sa zanimanjem ili poslovanjem.**

* poslanik koji prima naknadu za aktivnosti u vezi sa pitanjem koje se razmatra na odboru čiji je član, u obavezi je da, pre početka diskusije, objavi svaku vezu između tih interesa i teme koja će se razmatrati, ukoliko to nije očigledno iz informacije koja se objavljuje u Službenom listu i na internet stranicama Bundestaga. U slučaju sumnje, poslanik je dužan da proveri, pri tom tražeći dodatne informacije od predsednika, koje su njegove dužnosti koje proizlaze iz Kodeksa ponašanja - **obaveštenje o sumnji na sukob interesa**.

* **procedura u slučaju nepoštovanja Kodeksa** - kod indicija da poslanik nije ispunio svoje dužnosti u skladu sa Kodeksom, predsednik sasluša poslanika, a zatim pokreće postupak činjenične i zakonske provere okolnosti slučaja. Predsednik može zahtevati dodatne informacije od poslanika. Predsednik može zahtevati iznošenje stava šefa parlamentarne grupe kojoj poslanik pripada. Ukoliko predsednik, nakon ispitivanja činjenica, smatra da slučaj predstavlja manju povredu ili slučaj neznatnog nemara poslanik dobija ukor. U suprotnom, predsednik obaveštava Prezidijum i šefove parlamentarnih grupa o rezultatu ispitivanja. Pošto sasluša poslanika, Prezidijum navodi da li je došlo do kršenja Kodeksa. Izjava Prezidijuma da poslanik nije ispunio obaveze u skladu sa Kodeksom, bez obzira na dalje sankcije, objavljuje se u štampi. Izjava kojom se potvrđuje da nije došlo do kršenja Kodeksa objavljuje se na zahtev poslanika o kojem je reč.

* Ako postoji nagoveštaj da neki član Prezidijuma ili šef parlamentarne grupe nije ispunio obaveze, on ne prisustvuje sednici u okviru tog postupka. Umesto saslušanja šefa parlamentarne grupe, održava se saslušanje njegovog zamenika. Ukoliko postoji nagoveštaj da predsednik Bundestaga nije ispunio svoje obaveze, njegov zamenik deluje u skladu sa odredbama koje se primenjuju na poslanike u slučaju nepoštovanja Kodeksa. Nakon ponovnog saslušanja poslanika koji nije ispunio obaveze izveštavanja, Prezidijum može odlučiti o izricanju novčane kazne. Nivo novčane kazne zavisi od ozbiljnosti datog slučaja i stepena prestupa. Novčana kazna ne može preći 50% godišnje poslaničke naknade. Predsednik odlučuje o nivou novčane kazne. Na zahtev poslanika, omogućava se plaćanje kazne u ratama.

* U slučajevima iz Zakona o poslanicima Bundestaga predsednik pošto sasluša poslanika, pokreće činjeničnu i pravnu istragu. Istraga o tome da li je

pružena neprikladna usluga zasniva se na nivoima naknade koji bi se mogli tipično očekivati, pri čemu se ispituje da li su pribavljene koristi i pružene usluge u očiglednoj nesrazmeri. Mere u skladu sa ovim odredbama mogu se preduzeti samo **u roku od 3 godine** od prijema poklona ili materijalne koristi. Predsednik može od poslanika tražiti da dostavi dodatne informacije o slučaju, te da zatraži izjavu od šefa parlamentarne grupe kojoj poslanik pripada. Ukoliko predsednik smatra da je isplaćena neprihvatljiva naknada, obaveštava Prezidijum i šefove parlamentarnih grupa o rezultatima istrage. Kad sasluša poslanika, Prezidijum utvrđuje da li je došlo do kršenja Zakona o poslanicima Bundestaga. Bez obzira na dalje sankcije u skladu sa Zakonom o poslanicima Bundestaga, izjava u kojoj se navodi da je poslanik povredio dužnosti u skladu sa Zakonom o poslanicima Bundestaga objavljuje se u štampi. Izjava da nije došlo do kršenja može se objaviti na zahtev poslanika.

* Poslovnik Bundestaga sadrži odredbe o ponašanju poslanika i održavanju reda na sednicama - predsednik Bundestaga može upozoriti govornike koji se udalje od teme o kojoj se raspravlja i pozvati na poštovanje reda one koji prekrše red. Ukoliko je, tokom izlaganja, govornik 3 puta dobio opomenu da se drži teme rasprave ili je pozvan na red 3. put, predsednik mu mora naložiti da prekine izlaganje i ne može mu, tokom ostatka rasprave, dati pravo da govori o istoj temi. Za ozbiljno kršenje reda ili nepoštovanja ugleda Bundestaga, predsednik može izreći novčanu kaznu poslaniku u iznosu od 1.000 €. Osim toga, prema Poslovniku predsednik može narediti poslaniku koji je počinio ozbiljno kršenje reda da napusti salu do kraja sednice, čak i ako prethodno nije dobio opomenu u vezi sa poštovanjem reda. Pre završetka sednice, predsednik objavljuje na koji period je poslanik suspendovan. Poslanik može biti suspendovan najviše na period do 30 dana zasedanja. Jedna od mera za nepoštovanje reda na sednici je i privremeno udaljenje poslanika sa sednice, odnosno suspenzija.

1.4 Parlament Ujedinjenog Kraljevstva

Etički kodeks članova Donjeg doma (Dom komuna) Parlamenta UK

* Donji dom Parlamenta UK usvojio je **Etički kodeks** 13. 7. 2005, a 9. 2. 2009. godine i **Smernice za sprovođenje Kodeksa**.

* Cilj **Etičkog kodeksa** je pružanje pomoći poslanicima u obavljanju dužnosti u Donjem domu, prema njihovim biračima i prema javnosti u celini, postupanje po standardima ponašanja, prilikom obavljanja funkcije, čime se obezbeđuju transparentnost i odgovornost u cilju jačanja poverenja javnosti u način na koji poslanici obavljaju dužnost. Kodeks obuhvata sve aspekte javnog života poslanika, ali se ne odnosi na privatni život poslanika.

* Kodeks utvrđuje:

- **princip zakonitosti**, uključujući primenu zakona protiv diskriminacije.
- **princip zaštite interesa nacije** - opšta obaveza delovanja u skladu sa interesima cele nacije i posebna obaveza prema biračima.
- Prilikom obavljanja parlamentarnih i javnih funkcija, poslanici se moraju pridržavati opštih principa ponašanja koje je utvrdio parlamentarni

Odbor za standarde u javnom životu, a koji važe za sve nosioce funkcija.

- **princip samoodricanja i zaštite javnog interesa** - poslanici su dužni da donose odluke koje su u skladu sa javnim interesom, pri čemu je

zabranjeno delovanje u cilju sticanja finansijske ili druge materijalne koristi za sebe, porodicu ili prijatelje.

- **princip integriteta** - zabrana preuzimanja finansijskih ili bilo kojih drugih postupaka prema pojedincima ili organizacijama koje mogu uticati na obavljanje službenih zadataka.

- **princip objektivnosti** – odluke se donose samo na osnovu ispunjenih kriterijuma i uz zaštitu javnog interesa.

- **princip odgovornosti** - obaveza odgovornosti prema javnosti u pogledu odlučivanja i podvrgavanja kontroli, u skladu sa funkcijom koju poslanik obavlja.

- **princip otvorenosti (transparentnosti)** - mora postojati otvorenost u najvećoj mogućoj meri u vezi sa donetim odlukama i obavljenim aktivnostima. Obaveza obrazloženja odluka i pružanja ograničenih informacija samo ako je u pitanju javni interes.

- **princip poštenja** - obaveza davanja izjave o svim oblicima privatnog interesa, koji mogu biti važni za obavljanje javnih dužnosti i obaveza preduzimanja koraka za rešavanje svih eventualnih konflikata u cilju zaštite javnog interesa.

- **princip rukovodeće sposobnosti** podrazumeva obavezu da se kroz rukovođenje i konkretne primere promovišu prethodni principi.

- **delovanje u skladu sa javnim interesom** - izbegavanje sukoba privatnog i javnog interesa, a u slučaju postojanja sukoba interesa obaveza rešavanja u korist javnog interesa; zabrana podržavanja nekog pitanja na dnevnom redu sednice, radi sticanja finansijske koristi.

* Prema Kodeksu do kršenja zakona dolazi kod primanja mita, koje utiče na ponašanje poslanika, uključujući naknadu troškova, naknadu ili nagradu u zamenu za podsticanje ili apel da se ne podrži neki predlog zakona, amandman ili neko drugo pitanje, koje je ili će biti na dnevnom redu sednice Donjeg doma ili nekog odbora.

* Prilikom obavljanja bilo kojih aktivnosti sa nekom organizacijom ili umesto nje, a sa kojom postoji finansijska povezanost, uključujući aktivnosti koje nisu od javnog interesa (neformalni sastanci) traži se **obaveza potpune iskrenosti**.

* **Zaštita podataka** - poverljive informacije, prikupljene tokom vršenja funkcije, nikad se ne smeju koristiti radi sticanja finansijske koristi.

* Korišćenje prihoda, finansijskih sredstava, olakšica i usluga obezbeđenih iz javnih prihoda, mora biti u potpunosti u skladu sa pravilima kojima se ova pitanja uređuju. Postoji obaveza poštovanja ograničenja koje postavlja Donji dom u vezi sa njihovim korišćenjem.

* Kodeks nalaže **prikladno ponašanje**, u smislu da se mora težiti održavanju i jačanju poverenja u integritet Parlamenta i da se ni u kojem slučaju ne preduzimaju aktivnosti koje bi narušavale reputaciju Donjeg doma ili njegovih poslanika. Predviđena je **obaveza registracije i podnošenja izjave o interesima** - svi interesi moraju biti registrovani u **Registar interesa poslanika**.

* Pravila Kodeksa obavezuju Donji dom, **Odbor za standarde i privilegije** i **Parlamentarnog komesara za standarde**

* **Odbor za standarde i privilegije** razmatra posebna pitanja u vezi sa privilegijama poslanika, vrši nadzor nad radom **parlamentarnog komesara za standarde**, razmatra pitanja u vezi sa ponašanjem poslanika, uključujući posebne žalbe u vezi sa registracijom i izjavom o interesima koje su upućene komesaru za standarde. Odbor se sastoji od deset članova, od čega je za kvorum potrebno pet.

* **Komesar za standarde** vodi **Registar finansijskih interesa poslanika**; pruža pouzdane savete poslanicima i ostalim licima ili telima koja moraju prijaviti interese; pruža savete Odboru za standarde i privilegije, pododborima i drugim licima u vezi sa tumačenjem Kodeksa i pitanjima koje se odnose na ponašanje; može, ako smatra za potrebno, sprovesti istragu o posebnim pitanjima koja se tiču ponašanja poslanika; podnosi izveštaj Odboru za standarde i privilegije.

* **Zabranjeno je lobiranje, odnosno vršenje uticaja na Odbor za standarde i privilegije**

* Sastavni deo Kodeksa su **Smernice za sprovođenje Kodeksa** koje sadrže uputstva za lakšu primenu Kodeksa, te detaljna objašnjenja u vezi sa registracijom i izjavom o interesima poslanika.

* Ako poslanik ne poštuje principe sadržane u Kodeksu, Odbor za standarde i privilegije može dati preporuku Parlamentu za izricanja odgovarajućih sankcija. Mere mogu biti izvinjenje u pisanoj formi, izvinjenje na plenarnoj sednici, suspenzija uz gubitak naknade i sl.

* U skladu sa Smernicama, registracija interesa ima za cilj konstantno informisanje javnosti o finansijskim interesima poslanika, koji bi mogli imati uticaja na njihovo ponašanje ili obavljanje dužnosti.

* **Izjava o interesima** ima za cilj da omogući blagovremeno informisanje poslanika i javnosti u slučaju postojanja ličnog finansijskog interesa poslanika kod nekog pitanja koje se razmatra u donjem domu ili odboru. Isto važi i za buduće finansijske interese poslanika.

* U Smernicama za sprovođenje Kodeksa je navedeno sledećih 12 kategorija interesa poslanika: direktorski položaj; naknada za zapošljavanje, za položaj, profesiju i sl; stranke; sponzorstva; pokloni, beneficije i pružanje usluga; posete inostranstvu; pokloni iz inostranstva; zemljište i imovina; deonice; transakcije, podaci o članovima porodice.

1.5 Parlament Poljske

Etički principi poslanika

* Pravni osnov za uređenje pitanja etičkog postupanja poslanika Narodne skupštine Poljske (dva doma – Sejm i Senat):

- Ustav Republike Poljske,
- Zakon o Parlamentu;
- Poslovnici donjeg i gornjeg doma Parlamenta,
- Rezolucija Donjeg doma Parlamenta „Etički principi poslanika“
- Akt o vršenju mandata poslanika oba doma Parlamenta iz 1996. godine.

* Ustav Republike Poljske i **Akt o vršenju mandata poslanika oba doma Parlamenta** - poslanik ne može istovremeno obavljati funkciju predsednika Nacionalne banke Poljske, predsednika Vrhovnog saveta za kontrolu, komesara za prava građana, komesara za dečija prava ili njihovih zamenika, člana Saveta za monetarnu politiku, člana Nacionalnog saveta za radio i televizijsko emitovanje, ambasadora ili zaposlenog u Službi Sejma, Senata ili predsednika Republike ili zaposlenog u vladinoj ili lokalnoj administraciji (**princip enumeracije nespojivih funkcija**). Sudija, javni tužilac, službenik u administraciji suda ili javnog tužioca, funkcioner u državnoj službi, profesionalni vojnik, službenik policije ili službe javne zaštite ne mogu vršiti mandat poslanika. Ustav propisuje da ostale zabrane u vezi sa vršenjem mandata poslanika uporedo sa drugom javnom funkcijom mogu biti propisane statutom.

* Akt o vršenju mandata poslanika oba doma Parlamenta iz 1996. godine predviđa da poslanici oba doma:

- treba da vrše mandat poštujući ime i ugled Sejma.
- treba da obavestavaju birače o radu i aktivnostima organa u koji su izabrani.
- treba da obaveste predsednika doma o nameri da preduzmu dodatne aktivnosti, izuzev aktivnosti koje spadaju u autorska i srodna prava.
- ne mogu preduzeti dodatne aktivnosti ili primiti poklone koji bi narušili poverenje birača i ne mogu sami ili sa drugim licima obavljati dodatne ili poslovne aktivnosti koje bi značile korišćenje poslaničke funkcije za ostvarivanje ličnog interesa.
- ne mogu sami ili sa drugim licima sprovesti komercijalne aktivnosti za ostvarivanje ličnog interesa, korišćenjem državne ili opštinske imovine.
- ne mogu biti članovi upravnih, nadzornih ili revizorskih tela. Izbor ili imenovanje poslanika u takva tela ukida se po sili zakona. Ukoliko je na tu funkciju izabran ili imenovan pre početka vršenja mandata poslanik je obavezan da se odrekne te pozicije ili funkcije. Ukoliko to ne učini, ta pozicija ili funkcija će biti ukinuta po sili zakona tri meseca od dana polaganja zakletve.
- ne mogu posedovati više od 10% deonica ili akcija u komercijalnim preduzećima koja su u partnerstvu sa državnim ili opštinskim pravnim licima ili preduzećima u kojima takva lica učestvuju. Ukoliko deonice ili akcije prelaze taj prag, poslanici treba da se odreknu toga dela pre prve

sednice doma, u suprotnom neće uživati osnovna prava (pravo glasa, pravo na dividendu, pravo na raspodelu sredstava, pravo preče kupovine). Kršenje ovih pravila uključuje odgovornost u skladu sa propisima.

- imaju obavezu da daju izjavu u vezi sa finansijskim statusom, odnosno ličnom i zajedničkom imovinom stečenom u bračnoj zajednici.

* Finansijska izjava treba da sadrži podatke o:

- novčanim sredstvima, nepokretnostima, učešću u javnim preduzećima ili komercijalnim partnerstvima, deonicama ili akcijama u komercijalnim preduzećima, imovini stečenoj u sklopu Državnog trezora ili drugih državnih pravnih lica, lokalnim organima vlasti, njihovim udruženjima ili opštinskim pravnim licima, koja može biti prodana na tenderu i o sprovođenju poslovnih aktivnosti i pozicija koje imaju u komercijalnim kompanijama;

- prihodu ostvarenom po osnovu radnog odnosa ili druge aktivnosti;
- pokretnoj imovini u vrednosti preko 10.000 zlota (2.370 eura);
- novčanim dugovima u vrednosti preko 10.000 zlota, uključujući iznose kredita i zajmova, kao i uslove pod kojima su dodeljeni.

* Izjava se podnosi predsedniku doma i to u dve kopije:

- do dana polaganja zakletve sa informacijama o prestanku komercijalnih aktivnosti koje podrazumevaju korišćenje sredstava iz Državnog trezora ili sredstava lokalnih organa vlasti za potrebe izbora poslanika, kao i informacijama o posedovanju sredstava Državnog trezora ili lokalnih organa vlasti;

- do 30. aprila svake godine, sa informacijama za period do 31. decembra prethodne godine i kopijom dokumenta u vezi sa povraćajem poreza;
- mesec dana pre dana raspisivanja novih izbora za Parlament.

Kopija izjave dostavlja se predsednicima oba doma i poreskoj službi u mestu prebivališta poslanika. Informacije sadržane u izjavi su javne, izuzev podataka koji se odnose na kućnu adresu poslanika ili lokaciju imovine. Predsednici oba doma treba da objave podatke sadržane u izjavi o imovinskom statusu. Podaci treba da budu dostupni javnosti u elektronskoj formi. Analizu podataka sadržanih u izjavi vrši relevantni odbor kojeg imenuje dom i relevantna poreska služba. Tela koja analiziraju podatke ovlašćena su da uporede datu izjavu sa ranije podnetom i kopijom godišnjeg povraćaja poreza. Rezultati analize predstavljaju se prezidijumima oba doma. Kontrolu preciznosti i tačnosti podataka vrši **Centralni biro za antikorupciju**. Izjava se čuva šest godina.

* Nepodnošenje izjave uzrokuje snošenje odgovornosti u skladu sa propisima i gubitak prava na platu dok se izjava ne podnese. Neistine i prikrivanje istine u izjavi uzrokuju krivičnu odgovornost. Obrazac Izjave o finansijskom statusu je sastavni deo Akta o vršenju mandata poslanika oba doma Parlamenta.

* Akt predviđa uvođenje **Registra interesa** koji treba da sadrži interese poslanika oba doma i njihovih supružnika. Pravila koja se odnose na antikorupciju i tiču se zabrane obavljanja više javnih funkcija obuhvaćena su i drugim propisima, uključujući na primer to da poslanik ne može obavljati poslanički mandat uporedo sa funkcijom predsednika opštine ili odbornika u skupštini opštine.

* Donji dom (Sejm) Parlamenta Poljske je 17. jula 1998. usvojio Rezoluciju o etičkim principima kojih poslanici treba da se pridržavaju. Rezolucijom je predviđeno da u skladu sa položenom zakletvom, poslanici Sejma u vršenju javne funkcije priznaju postojeći pravni poredak kao obavezujući, saglasni su da se pridržavaju opšteprihvaćenih etičkih principa i zajedno dele brigu za opšte dobro zemlje.

* Poslanik treba da postupa na način dostojan funkcije koju obavlja, poštujući sledeće principe:

- **Nepriistrasnost** - poslanik treba da štiti javni interes. Ne treba da koristi svoju funkciju kako bi ostvario ličnu korist ili korist za bliske osobe, niti da uživa benefite koji bi mogli uticati na njegove aktivnosti kao poslanika
- **Otvorenost (transparentnost)** – pri donošenju odluke poslanik treba da bude što je moguće više otvoren prema javnosti. Treba da objavi bilo kakvu vezu između ličnih interesa i odluka u čijem donošenju učestvuje
- **Objektivnost** - Poslanik treba da izvršava obaveze na odgovarajući način i, gde je to moguće, odlučuje na osnovu ispunjenih kriterijuma;
- **Poštovanje ugleda i imena Sejma** - poslanik treba da izbegava ponašanje koje bi narušavalo ugled i ime Sejma.
- **Odgovornost** – u svom radu poslanik treba da poštuje obavezujuće procedure.

* Poslanik može da bude odgovoran za kršenje Etičkih principa poslanika u skladu sa odredbama Poslovnika Sejma.

* **Odbor za pravila, etiku i poslove senatora** je stalni odbor i čine ga poslanici Gornjeg doma Parlamenta. Razmatra sledeća pitanja:

- predloge u vezi sa parlamentarnim imunitetom i aktivnostima u vezi sa predlozima za pozivanje poslanika na ustavnu odgovornost pred sudom;
- uslove za vršenje poslaničkog mandata, prestanak mandata, ispitivanje propusta poslanika u vršenju određene dužnosti ili postupanje koje nije dostojno poslaničke funkcije i etičkih načela;
- analizu izjava o finansijskom statusu poslanika i dostavljanje rezultata analize Prezidijumu Gornjeg doma (Senata);
- aktivnosti poslanika, izražavanje mišljenja o pitanjima definisanim Poslovníkom, analizu žalbi i predloga upućenih Gornjem domu i njegovim telima, i razmatranje pitanja koja se tiču funkcionisanja Službe gornjeg doma.
- slučajeve gde poslanik ne izvršava svoje dužnosti ili postupa na način koji nije u skladu sa dostojanstvom poslaničke funkcije, na osnovu predloga Prezidijuma Senata, u skladu sa Poslovníkom Senata.
- u vidu *rezolucije* može poslaniku *skrenuti pažnju, izreći upozorenje ili ukor*. Poslanik se može žaliti na rezoluciju Odbora Prezidijumu Senata u roku od 14 dana od dostavljanja rezolucije. Žalba se dostavlja predsedniku Senata koji je izlaže na sednici Prezidijuma Senata. Odluka Prezidijuma je konačna.

* Predsednik Senata će ispitati slučajeve kad senator remeti rad doma Narodne skupštine ili njenih tela očiglednim kršenjem odredaba propisa. Kao kaznu, predsednik može narediti smanjenje zarade poslanika do jedne polovine mesečnog iznosa zarade - za period koji ne prelazi tri meseca. Takođe, može narediti smanjenje dnevnice do jedne polovine mesečnog iznosa - za period koji ne prelazi tri meseca i ukidanje prava senatora na

dnevnici. Predsednik određuje vremenski period u kojem će se primenjivati kazna koja se odnosi na smanjenje plate i dnevnica, kao i iznos smanjenja. Poslanik se može žaliti Prezidijumu Senata u roku od 14 dana od dostavljanja odluke o sankciji. Žalba se dostavlja predsedniku Senata koji je izlaže na sednici Prezidijuma Senata. Odluka Prezidijuma je konačna.

* **Odbor za etiku poslanika Donjeg doma (Sejma)** osnovan je 20. novembra 1997. godine i čine ga po jedan poslanik iz svakog kluba poslanika. Kandidati za članstvo u Odboru treba da budu poslanici koje imaju besprekornu reputaciju i autoritet zasnovan na visokom moralu. Ovaj Odbor:

- razmatra pitanja obuhvaćena Registrom interesa;
- analizira izjave o finansijskom statusu poslanika i podnosi odgovarajuće izveštaje Prezidijumu Donjeg doma (Sejma);
- razmatra slučajeve kršenja etičkih principa, odnosno postupanja koje nije u skladu sa dostojanstvom poslanika.
- može doneti odluku o kaznenim merama poslanika ukoliko prekrše principe i to *meru upozorenja, opomene i ukora*.

Poslanik kojem je izrečena kaznena mera može uložiti žalbu na odluku Odbora Prezidijumu Sejma koji može poništiti ili podržati odluku Odbora. Odluka Prezidijuma je konačna i objavljuje se u publikaciji *Kronika Sejmowa* i na internet stranicama doma.

• U nadležnost Odbora spada dopunjavanje etičkih principa - u slučaju sumnje u vezi sa određenim postupanjem, poslanik se može obratiti Odboru za savet.

1.6 Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine

Kodeks ponašanja poslanika i delegata u Parlamentarnoj Skupštini Bosne i Hercegovine

* Usvojen u Predstavničkom domu i Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH oktobra 2015. godine.

* Cilj Kodeksa je očuvanje, afirmacija i unapređenje dostojanstva i ugleda poslanika i delegata Parlamentarne skupštine BiH, te jačanje poverenja građana u njihov rad;

* **Opšti etički princip** - poslanici i delegati treba uvek da se ponašaju na način kojim će nastojati održati i dalje jačati poverenje javnosti u integritet Parlamentarne skupštine BiH i neće preduzimati mere kojima bi se ugrozio ugled Parlamentarne skupštine BiH, kao i njih samih.

* **Objektivnost** - poslanici i delegati dužni su da svoju dužnost obavljaju bez predrasuda i diskriminacije u pogledu rase, vere, pola, nacionalne pripadnosti, starosti, bračnog statusa, seksualne orijentacije, društvenog i imovinskog položaja, te svake druge različitosti, poštujući i štiteći ljudska prava i slobode.

* **Odgovornost** - poslanici i delegati tokom vršenja funkcije dužni su:

- da svoju dužnost obavljaju u skladu sa osnovnim moralnim principima i standardima profesionalnog ponašanja;
- da deluju isključivo u javnom, odnosno opštem interesu, a ne u ličnom, niti u interesu pojedinaca ili grupa pojedinaca, radi postizanja direktne ili indirektno koristi;
- da svoju dužnost obavljaju savesno i odgovorno.

* **Uzajamno poštovanje i uvažavanje** - poslanici i delegati tokom vršenja funkcije dužni su:

- da s najvećom pažnjom i odgovornošću poštuju ličnost svakog pojedinca i Parlamentarnu skupštinu BiH, izbegavajući svaki postupak koji može narušiti njihov integritet i dostojanstvo;
- da u komunikaciji s drugim poslanicima i delegatima, drugim licima i javnosti postupaju s uvažavanjem i poštovanjem, izbegavajući izraze koji mogu uvrediti ili omalovažiti drugo lice ili grupu lica, poštujući na taj način jednaka prava svih u pogledu političkog opredeljenja, nacije, pola itd;
- u obavljanju svoje dužnosti poslanici i delegati imaju pravo na zaštitu od ponašanja koje predstavlja ili ima za cilj povredu njihove ličnosti i dostojanstva.

* **Poštovanje ugleda Parlamentarne skupštine BiH** - poslanici i delegati poštovaće sve standarde ponašanja koje propiše Parlamentarna skupština BiH. Svojim ponašanjem oni će uvek štiti ugled Parlamentarne skupštine BiH. Lica koja imaju prava učešća u raspravi, predstavnici Veća ministara BiH, civilnog sektora i svako lice koje ima pravo da prisustvuje sednicama Predstavničkog doma i Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH, sednicama komisija i radnih tela dužni su da vode računa o tome da svojim ponašanjem ne povrede ugled Parlamentarne skupštine BiH.

* **Ograničenja u obavljanju dužnosti** - Prilikom vršenja funkcije, poslanici i delegati poštovaće ovlašćenja drugih političkih i izabраниh zvaničnika, državnih službenika i zaposlenih i neće podsticati ni pomagati druge političke zvaničnike, državne službenike i zaposlene u kršenju principa utvrđenih Kodeksom prilikom obavljanja njihovih dužnosti.

* **Pravila ponašanja u obavljanju dužnosti** - poslanici i delegati pozivaju se da poštuju pravila ponašanja, a naročito:

- a) da poštuju pravila ponašanja iz Kodeksa kada na drugim događajima učestvuju kao predstavnici Parlamentarne skupštine BiH;
- b) da se u svim situacijama, prilikom obavljanja poslaničke i delegatske dužnosti, s poštovanjem i na jednak način odnose prema svima;
- c) da se ponašaju na način dostojan poslanika i delegata, vode računa o principima profesionalne etike i opšte kulture, dajući na taj način pozitivan primer javnosti;
- d) da podržavaju dobre i kolegijalne odnose sa zaposlenima u Sekretarijatu Parlamentarne skupštine BiH i licima angažovanim u poslaničkim ili klubovima naroda,
- e) da poštuju pravila oblačenja.
- f) da poštuju pravila ponašanja, kojima se osigurava **održavanje reda** na sednicama Predstavničkog doma i Doma naroda Parlamentarne skupštine

BiH, sednicama komisija i radnih tela, a naročito da:

- poštuju i štite osnovna prava utvrđena Ustavom BiH, zakonima i Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda;
- ne koriste reči i izraze koji mogu vredati ili omalovažavati drugoga, izraze ili njihove sinonime koji vređaju ljudsko dostojanstvo i podstiču mržnju, netoleranciju i nasilje i osude svako ponašanje kojim se ono podstiče;
- tok rasprave bude usmeren na temu o kojoj se raspravlja;
- ne prekidaju govornika niti na drugi način narušavaju tok sednice;
- ne razgovaraju na sednici, osim ako je neophodno, pod uslovom da ne ometaju tok sednice;
- ne koriste računar ili mobilni telefon na način kojim se ometa tok sednice.

* **Sukob interesa** - Kada poslanici i delegati imaju direktan ili indirektan lični interes u pitanjima koja razmatraju Parlamentarna skupština BiH ili institucije izvršne vlasti, preduzeće sve kako bi te interese obelodanili pre rasprave i glasanja. Izabrani zvaničnici neće učestvovati u glasanju o pitanjima u kojima imaju direktan ili indirektan interes.

* **Ograničenje istovremenog obavljanja dve ili više funkcija** - poslanici i delegati poštovaće sve važeće propise koji se odnose na ograničenje istovremenog obavljanja dve ili više nespojivih dužnosti. Poslanici i delegati neće obavljati dužnosti koje podrazumevaju nadzor nad vlastitom dužnošću izabranog zvaničnika ili koje bi sami trebalo da nadziru u svojstvu izabranog predstavnika.

* **Odnosi sa javnošću** - Kodeks utvrđuje da su izabrani predstavnici odgovorni prema svim građanima za vreme mandata. Na opravdan zahtev javnosti, detaljno obrazlažu razloge za svaku odluku koju donesu i navode sve faktore, naročito pravila i propise na kojima se odluka zasniva. Ako su te informacije poverljive, objašnjavaju razloge njihove poverljivosti. Izabrani predstavnici sa dužnom pažnjom odgovaraju na sva pitanja javnosti u vezi sa obavljanjem njihovih dužnosti, razlozima za njihove postupke i funkcionisanjem radnih tela u njihovoj nadležnosti. Takođe, podstiču i promovišu svaku meru kojom se povećava otvorenost prema javnosti.

* **Odnosi sa medijima** - poslanici i delegati iskreno će i u potpunosti odgovarati na sve zahteve medija za davanje informacija u vezi s obavljanjem svojih dužnosti, ali neće dati nijednu poverljivu informaciju ili informaciju koja se odnosi na privatni život i drugih imenovanih i izabranih zvaničnika. Poslanici i delegati ohrabruju i podstiču sve mere koje imaju za cilj unapređenje medijskog praćenja njihovih aktivnosti i odgovornosti u obavljanju njihovih dužnosti i funkcionisanja institucije za čiji rad su odgovorni.

* **Odnosi sa zaposlenima u Parlamentarnoj skupštini BiH** - izabrani predstavnici pokazuju poštovanje prema zaposlenima, bez bilo kakvih predrasuda uključujući one na osnovu političke ideologije, rase, veroispovesti, pola, ili bilo kog drugog statusa. Poslanici i delegati neće tražiti ni zahtevati od zaposlenih da preduzmu ili propuste da preduzmu mere kako bi stekli direktnu ili indirektnu korist.

* **Mere za nepoštovanje Kodeksa** su:

- *pismena opomena* – izriče se za blaže povrede Kodeksa
- *novčana kazna* i *javna opomena s objavljivanjem u sredstvima javnog informisanja* - za teže povrede.
- Novčana kazna može se izreći jednokratno u visini do 70% mesečnog paušala poslanika ili delegata, koji nije u radnom odnosu i ne prima platu u Parlamentarnoj skupštini BiH, odnosno u visini do 10% ukupnih mesečnih primanja (plata + paušal) poslanika ili delegata koji je u radnom odnosu i prima platu u Parlamentarnoj skupštini BiH.
- Javna opomena s objavljivanjem izriče se tako da se, nakon njenog izricanja, objavljuje u sredstvima informiranja. Javna opomena postavlja se na internet prezentaciju Parlamentarne skupštine BiH u trajanju od 30 dana.

* Nadzor nad primenom i praćenjem poštovanja Kodeksa u nadležnosti je **Zajedničke komisije za ljudska prava Parlamentarne skupštine BiH**. Predsedavajući Zajedničke komisije saziva sednicu Zajedničke komisije i predlaže uvrštavanje u dnevni red akata koji se odnose na povredu Kodeksa. Zajednička komisija dužna je da vodi evidenciju o svim aktivnostima na sprovođenju Kodeksa i izradi godišnji izvještaj o sprovođenju Kodeksa.

* Zakonom o sukobu interesa u institucijama vlasti BiH koji se odnosi i na izabrane zvaničnike regulisana su pitanja koja se tiču nespojivosti funkcije, primanja poklona i ličnog finansijskog stanja. Izabrani zvaničnicu su u obavezi da dostavljaju redovne finansijske izveštaje u skladu sa zakonom i propisima Centralne izborne komisije BiH.

1.7 Skupština Crne Gore

Etički kodeks poslanika (Donet decembra 2014. godine)

- * **Cilj Kodeksa** - očuvanje, afirmacija i unapređenje dostojanstva i ugleda poslanika i jačanje poverenja građana prema Skupštini CG;
- * **Opšti etički princip** - poslanik se u vršenju svoje funkcije poziva da se rukovodi opštim etičkim principima i pravilima ponašanja, kao što su: objektivnost, odgovornost, uzajamno poštovanje i uvažavanje, kao i poštovanje ugleda skupštine.
- * **Objektivnost** - poslanik je dužan da funkciju obavlja bez predrasuda i diskriminacije u odnosu na rasu, veru, pol, nacionalnu pripadnost, životno doba, bračni status, seksualnu orijentaciju, socijalno imovinski položaj i svaku različitost, poštujući i štiteći ljudska prava i slobode.
- * **Odgovornost** - poslanik je dužan:
  - da funkciju obavlja u skladu sa osnovnim moralnim načelima i standardima profesionalnog ponašanja;

- da deluje isključivo u javnom, odnosno opštem interesu, a ne u ličnom niti u interesu pojedinaca ili grupa pojedinaca, radi postizanja direktne ili indirektno koristi;

- da funkciju obavlja savesno i odgovorno, uz otvorenost i spremnost da odgovara za svoje odluke, delovanje i ponašanje.

* Uzajamno poštovanje i uvažavanje - poslanik je u vršenju funkcije dužan:

- da sa najvećom pažnjom i osećajem sopstvene odgovornosti poštuje ličnost svakog pojedinca i Skupštinu, izbegavajući svaki postupak koji može narušiti njihov integritet i dostojanstvo;

- da u komunikaciji s drugim poslanicima, drugim licima i javnosti postupa sa uvažavanjem i poštovanjem, izbegavajući izraze koji mogu uvrediti ili omalovažiti drugo lice ili grupu, poštujući jednaka prava svih u pogledu političkog opredeljenja, nacije, pola itd;

- poslanik ima pravo, u vršenju svoje funkcije, na zaštitu od ponašanja koje predstavlja ili ima za cilj povredu njegove ličnosti i dostojanstva.

* Poštovanje ugleda Skupštine - poslanik je dužan:

- da, kroz ponašanje, pisanu ili izgovorenu reč, vodi računa u svakoj situaciji da ne povredi ugled ostalih poslanika i ugled Skupštine. * Lice koje ima pravo učešća u raspravi, predstavnici Vlade, civilnog sektora i svako lice koje ima pravo da prisustvuje sednici Skupštine i sednicama radnih tela dužni su da vode računa da svojim ponašanjem ne povrede ugled Skupštine.

* Pravila ponašanja u vršenju poslaničke funkcije – poslanici su dužni:

- da poštuju pravila ponašanja iz Kodeksa kada na drugim događajima učestvuju kao predstavnici Skupštine;

- da se u svim situacijama poštuju i na jednak način odnose prema svima;

- da se ponašaju na način dostojan poslanika, vode računa o načelima profesionalne etike i opšte kulture, dajući na taj način pozitivan primer javnosti;

- da održavaju dobre i kolegijalne odnose sa zaposlenima u službi Skupštine i licima angažovanim u poslaničkom klubu;

- da poštuju pravila poslovnog odevanja.

* Pravila ponašanja, kojima se obezbeđuje održavanje reda na sednici skupštine, radnog tela ili komisije – poslanici su dužni:

- da poštuju i štite osnovna prava utvrđena Ustavom CG, zakonom i Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda;

- da ne koriste reči i izraze koji mogu vređati ili omalovažavati drugoga, izraze ili njihove sinonime koji vređaju ljudsko dostojanstvo i podstiču mržnju, netoleranciju i nasilje i osude svako ponašanje kojim se isto podstiče;

- da tokom rasprave budu usmereni na temu o kojoj se raspravlja;

- da ne prekidaju govornika niti na drugi način narušavaju tok sednice;

- da ne razgovaraju na sednici, osim ako je to neophodno, pod uslovom da ne ometaju tok sednice;

- da ne koriste računar ili mobilni telefon na način kojim se ometa tok sednice.

- * **Sukob interesa** - poslanik je dužan da se pridržava propisa koji se odnose na sprečavanje sukoba javnog i privatnog interesa.
- * **Odnosi sa javnošću** - poslanik je dužan da se na odgovoran način odnosi prema svim građanima za vreme svog mandata.
- * **Odnosi sa medijima** - poslanik je pozvan da sa pažnjom odgovara na pitanja medija povodom obavljanja svoje dužnosti, ali nije dužan da pruža informacije koje se odnose na njegov privatni život; nema pravo da iznosi podatke koji se odnose na privatni život drugih poslanika ili drugih lica, kao i one koji se odnose na čuvanje službene, poslovne i druge tajne, čija je tajnost utvrđena u skladu sa odredbama Zakona o tajnosti podataka; dužan je da podstiče i promoviše svaku meru kojom se povećava otvorenost prema javnosti.
- * **Mere za nepoštovanje Kodeksa** su:
  - *opomena* – za lakše povrede Kodeksa
  - *javna opomena i udaljenje sa sednice* - za teže povrede Kodeksa
 Mera udaljenja može se izreći u trajanju od: jednog radnog dana, pet radnih dana i onoliko radnih dana koliko je ostalo do završetka sednice Skupštine. Meru udaljenja sa sednice Skupštine, odnosno njenog radnog tela izriče predsedavajući i odnosi se na radni dan kada je izrečena. Izrečena mera unosi se u zapisnik sa sednice. Mere izriče Odbor, osim mere udaljenja u trajanju od jednog radnog dana. U slučaju da se nakon podnošenja prijave o povredi Kodeksa pokrene postupak o istoj stvari prema propisima koji se odnose na sprečavanje sukoba interesa, na borbu protiv korupcije, ili se pokrene krivični postupak, postupak pred Odborom će se obustaviti.
- * Nadzor nad primenom i praćenjem poštovanja Kodeksa u nadležnosti je **Odbora za ljudska prava i slobode** Skupštine CG

1.8. Parlament Severne Makedonije

Kodeks etičkog ponašanja poslanika u Sobraanju Republike Severne Makedonije

* Donet juna 2018. godine

- * **Cilj Kodeksa** – čuvanje i afirmisanje dostojanstva i ugleda Sobraanja i poslanika, kao i povećanje poverenja građana i javnosti u osnovne vrednosti i integritet svakog poslanika i celog Sobraanja.
- * Tokom vršenja funkcije poslanik je dužan da se pridržava etičkih načela, standarda i pravila profesionalnog postupanja.
- * **objektivnost** – poslanik je dužan da svoju funkciju vrši bez predrasuda i diskriminacije u odnosu na pol, rasu, boju kože, nacionalno i socijalno

poreklo, političko i versko ubedenje, imovinski status i društveni položaj, uz poštovanje sloboda i prava čoveka i građanina.

* **javnost** – u svojim postupcima i delovanjima poslanik je dužan da se rukovodi javnim interesom, pri čemu svoju funkciju ne sme da koristi za sticanje lične ili koristi povezanih lica, niti da prihvata usluge, poklone ili donacije, koje bi uticale na njegove aktivnosti i odluke u vršenju poslaničke funkcije.

* **odgovornost** - svoju funkciju poslanik je dužan da izvršava savesno i odgovorno i da bude otvoren za odgovore na sva pitanja medija, izuzev pitanja iz nadležnosti Sobraanja koja imaju poverljiv karakter, ili pitanja koja se odnose na njegov ili privatni život drugih lica.

* **uzajamno poštovanje** – pri vršenju funkcije poslanik je dužan da se odnosi sa posebnom pažnjom i poštovanjem prema ličnosti i ugledu svakog pojedinca i uvek da vodi računa da ne povredi ugled drugih poslanika i Sobraanja.

* **ponašanje na sednici parlamenta** – poslanik ne sme da prekida govornike, da dobacuje sa mesta ili da na bilo koji drugi način narušava tok sednice, i da koristi uvrede, fraze, izraze ili gestikulaciju kojima mogu da budu uvređeni ili da se omalovaže drugi poslanici ili nosioci javnih funkcija.

* **osnovna pravila ponašanja** – poslanik je dužan:

- da poštuje ličnost i ugled svakog pojedinca i da vodi računa da ne povredi ugled drugih poslanika i ugled Sobraanja;
- da ne koristi reči i izraze kojima može da povredi ili omalovaži druga lica, čovekovo dostojanstvo, i da poziva na mržnju, netoleranciju i nasilje;
- da se drži teme o kojoj se vodi rasprava;
- da ne prekida drugog govornika ili na drugi način narušava tok sednice;
- da ne koristi mobilni telefon i laptop na način koji bi mogao da naruši tok sednice;
- da poštuje pravila pristojnog odevanja;
- u Sobraanju se strogo zabranjuje upotreba sile i nasilničko ponašanje od strane poslanika;
- poslanik ne sme da učestvuje u događajima koji ugrožavaju bezbednost Sobraanja;
- kada učestvuje u svim javnim događajima kao predstavnik Sobraanja u Sobraanju i van njega, poslanik je dužan da poštuje i štiti ugled i dostojanstvo Sobraanja.

* **sukob interesa** – poslanik je dužan da poštuje pravila koja se odnose na sukob javnog i privatnog interesa.

* **zabrana korupcije** – u toku vršenja funkcije poslanik je dužan da poštuje pravila koja se odnose na zabranu korupcije i da izbegava svako ponašanje koje saglasno domaćem ili međunarodnom zakonodavstvu može da se kvalifikuje kao koruptivno dejstvo ili odstupanje od pravila Kodeksa.

* **zabrana primanja poklona** – poslanik ne sme da koristi svoju funkciju radi ostvarivanja imovinske i druge koristi za sebe ili drugog, ne sme da traži ili prima poklone i besplatne usluge i ne sme da koristi svoju funkciju ili informacije koje je dobio na osnovu funkcije za svoju ličnu korist ili za korist nekog drugog.

* **povrede kodeksa** – lake i teške

* **nadležno telo Sobraanja – Komisija za administrativna i mandatno-imunitetska pitanja Sobraanja** – svojim aktom uređuje postupak za utvrđivanje postojanja povreda kodeksa i izricanje mera – vodi evidenciju svojih aktivnosti u vezi sa Kodeksom.

* **mere za kršenje kodeksa** – opomena (za lakše povrede) i javna opomena (za teže povrede) – odluke o merama objavljuju se na WEB stranici Sobraanja.

1.9. Tabelarni prikaz rezultata uporednog istraživanja etičkih kodeksa u opserviranim državama

Parlament	Pravni osnov	Principi	Podnošenje izjava o finansijskim interesima	Telo nadležno za kontrolu poštovanja etičkih pravila	Sankcije
Evropski parlament (European Parliament)	<i>Kodeks ponašanja poslanika EP u vezi sa finansijskim interesima i sukobom interesa</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Nepristrasnost, • Integritet, • Otvorenost, • Marljivost, • Poštenje, • Odgovornost, • Poštovanje ugleda parlamenta, • Delovanje isključivo u javnom interesu • Uzdržavanje od prihvatanja finansijske koristi ili druge nakanade, • Zabrana primanja 	Izjava se podnosi predsedniku EP do kraja prvog dela zasedanja, nakon izbora za EP ili u roku od 30 dana od stupanja na funkciju.	<p>Savetodavni odbor za ponašanje poslanika razmatra okolnosti navodnog kršenja Kodeksa;</p> <p>Biro Parlamenta utvrđuje mere za primenu Kodeksa ponašanja i daje predloge za reviziju Kodeksa;</p> <p>Predsednik</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ukor; • Gubitak prava na dnevnicu u periodu od 2 do 10 dana; • Privremeno oduzimanje prava učestvovanja u svim ili nekim aktivnostima parlamenta u periodu od 2 do 10 uzastopnih dana tokom kojih zaseda parlament; • Privremeno ili trajno razrešenje sa jedne ili više

		poklona čija je vrednost veća od 150 eura.		Parlamenta.	dužnosti.
Parlament Francuske (l'Assemblée nationale)	<i>Poslovnik Parlamenta;</i> <i>Etički kodeks poslanika;</i> <i>Odluka Biroa o primeni Etičkog kodeksa poslanika.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Delovanje u javnom interesu; • Nezavisnost; • Objektivnost; • Odgovornost; • Pravičnost, • Primerenost. 	<p>Izjava o interesima podnosi se Savetniku za pitanja etike u roku od 30 dana od dana izbora.</p> <p>Takođe, poslanici podnose izjavu u vezi sa poklonima čija vrednost prelazi 150 € i informacije o putovanjima na poziv fizičkog ili pr. lica.</p>	<p>Savetnik za pitanja etike pruža savete poslanicima za postupanje u skladu sa etičkim principima i predlaže poboljšanje principa Kodeksa;</p> <p>Biro Parlamenta donosi odluku u vezi sa povredom Kodeksa.</p>	<p>Etički kodeks ne predviđa sankcije u vezi sa kršenjem etičkih principa.</p> <p>Poslovnik Parlamenta predviđa sledeće sankcije za nepoštovanje reda na sednici:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opomenu; • opomenu koja se beleži u zapisnik; • oduzimanje reči; • oduzimanje reči uz privremenu suspenziju.
Parlament Nemačke (Bundestag)	<i>Poslovnik Bundestaga;</i> <i>Kodeks ponašanja za poslanike;</i> <i>Krivični zakonik;</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Obaveza prijavljivanja aktivnosti kojima su se bavili pre obavljanja poslaničke funkcije; • Obaveza prijavljivanja poklona i donacija; • Pravila u vezi sa advokatskom delatnošću poslanika; • Obaveza prijavljivanja sumnje na sukob interesa; 	<p>Izjava o interesu dostavlja se predsedniku u roku od 3 meseca od dana preuzimanja dužnosti.</p>	<p>Predsednik Parlamenta.</p>	<p>Kodeks u slučaju kršenja principa predviđa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ukor • novčanu kaznu koja ne može preći 50% godišnje naknade poslanika. <p>Poslovnik Parlamenta propisuje za nepoštovanje reda na sednici:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Upozorenje, • Oduzimanje reči,

					<ul style="list-style-type: none"> • Novčanu kaznu u iznosu od 1.000€ - za ozbiljne povrede, • Udaljenje sa sednice, • Suspenziju.
Donji dom Parlamenta Ujedinj. Kraljevstva (House of Commons)	<i>Kodeks ponašanja poslanika.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Samoodricanje, • Zaštita opšt. interesa, • Integritet, • Poštenje, • Otvorenost, • Odgovornost, • Rukovodeća sposobnost. 	Podnošenje izjave o finansijskom interesu je obavezno, pri čemu je za vođenje registra finansijskih interesa poslanika nadležan Parlamentarni komesar za standarde.	Parlamentarni komesar za standarde; Odbor za standarde u javnom životu; Odbor za standarde i privilegije.	<ul style="list-style-type: none"> • Izvinjenje u pisanoj formi; • Izvinjenje na plenarnoj sednici; • Suspenzija uz gubitak naknade i sl.
Parlament Poljske (Sejm/Senate)	<i>Ustav Republike Poljske;</i> <i>Poslovnici oba doma Parlamenta Poljske;</i> <i>Rezolucija Donjeg doma Parlamenta „Etički principi poslanika“;</i> <i>Akt o vršenju mandata poslanika oba doma Parlamenta iz 1996. godine.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Nepristrasnost, • Otvorenost, • Objektivnost, • Poštovanje ugleda i imena Sejma, • Odgovornost. 	Podnošenje izjave o finansijskom statusu predsednicima oba doma Parlamenta: Izjava se podnosi u dve kopije predsedniku doma: do dana polaganja zakletve, do 30. aprila svake godine, informacije za period do 31. decembra prethodne godine, mesec dana pre dana raspisivanja novih izbora za Parlament.	Odbor za pravila, etiku i poslove senatora, Odbor Sejma za etiku poslanika, Prezidijum Senata, Prezidijum Sejma.	<i>Odbor Sejma za etiku</i> <ul style="list-style-type: none"> • upozorenje, • opomena • ukor <i>Odbor za pravila, etiku i poslove senatora</i> <ul style="list-style-type: none"> • skrenuti pažnju, • upozorenje, • ukor. predsednik Senata u slučaju kada senator remeti rad Senata, može: <ul style="list-style-type: none"> • smanjiti zaradu poslanika do jedne polovine mesečnog iznosa zarade – za period koji ne prelazi tri meseca;

					<ul style="list-style-type: none"> • smanjiti dnevnice do jedne polovine mesečnog iznosa – za period koji ne prelazi tri meseca, • ukinuti pravo senatora na dnevnicu.
Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine	<p><i>Kodeks ponašanja poslanika i delegata u Parlamentarnoj skupštini BiH;</i></p> <p><i>Zakon o sukobu interesa u institucijama vlasti BiH.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Integritet, • Objektivnost, • Odgovornost, • uzajamno poštovanje i uvažavanje • poštovanje ugleda Parlamentarne skupštine BiH 	Kada izabrani zvaničnici imaju direktan ili indirektan lični interes u pitanjima koja razmatra Parlament, u obavezi su da objave te interese pre rasprave i glasanja. Zakonom o sukobu interesa u institucijama vlasti BiH predviđeno je podnošenje redovnih finansijskih izveštaja.	Zajednička komisija za ljudska prava Parlamentarne skupštine BiH	<p>Mere za nepoštovanje Kodeksa su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pismena opomena • novčana kazna, koja može biti jednokratna i u visini do 70% mesečnog paušala poslanika ili delegata koji nije u radnom odnosu u Parlamentarnoj skupštini BiH, odnosno 10% ukupnih mesečnih primanja poslanika ili delegata koji je u radnom odnosu • javna opomena s objavljivanjem u sredstvima javnog informisanja.
Skupština Severne Makedonije (Собрание на Република Северна Македонија)	<i>Kodeks ponašanja poslanika u Skupštini Republike Severne Makedonije</i>	<ul style="list-style-type: none"> • objektivnost, • javnost, • odgovornost, • uzajamno poštovanje, • poštovanje ugleda Sobraanja, • poštovanje integriteta drugih lica 	Kodeks ne propisuje obavezu poslanika da podnesu imovinski izveštaj	<i>Komisija za administrativna i mandatno – imunitetska pitanja Sobraanja</i>	<p>Mere za povredu pravila kodeksa su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opomena, • javna opomena,

2. PRAVILA U VEZI SA ETIKOM POSLANIKA DEFINISANA POSLOVNICIMA NARODNIH PREDSTAVNIŠTAVA

U državama u kojima nisu doneti etički kodeksi za postupanje poslanika, njihovo postupanje pri vršenju javne funkcije uređeno je ustavom, zakonima koji uređuju prava i dužnosti nosilaca predstavničkih funkcija, antikrpcionim propisima i poslovnicima narodnih predstavništava.

U cilju pružanja dodatnih informacija u vezi sa etikom poslanika u nastavku rada dat je pregled pravila o održavanju reda na sednici koja su sadržana u poslovnicima nekoliko parlamenata zemalja članica Evropske unije (Austrija, Češka, Finska, Italija, Švedska, Hrvatska). Poslovnici parlamenata navedenih zemalja uglavnom sadrže odredbe koje se tiču održavanja reda na sednicama, mera koje se preduzimaju u slučaju nepoštovanja reda (npr, upozorenje, oduzimanje reči, udaljavanje sa sednice). Pored proceduralnih mera, Poslovnik Donjeg doma Parlamenta Češke sadrži odredbe u vezi sa pokretanjem disciplinskog postupka protiv poslanika, dok Poslovnik Donjeg doma Parlamenta Italije predviđa mogućnost formiranja posebnog odbora koji razmatra pitanja povrede časti poslanika tokom rasprave u Parlamentu.

2.1 Parlament Austrije

- * Poslovníkom austrijskog Parlamenta predviđeno je da predsednik Parlamenta može zahtevati od poslanika da tokom rasprave pređe na konkretnu temu, ukoliko poslanik pokrene preširok niz pitanja pred Parlamentom. Nakon treće opomene, predsednik može oduzeti pravo na reč poslaniku.
- * Poslovnik sadrži odredbe u vezi sa povredom ugleda Parlamenta, koje predviđaju da predsednik može pozvati na poštovanje reda poslanika i drugo lice koje ima pravo na učešće u raspravi, ukoliko narušava ugled ili dostojanstvo Parlamenta, koristi uvredljivi jezik ili ne poštuje naloge predsednika. U tom slučaju, predsednik ima pravo da prekine govornika ili mu oduzme reč.
- * Ukoliko je poslanik više puta u kratkom intervalu pozvan da poštuje red, predsednik može istovremeno odlučiti da taj poslanik do kraja sednice nema pravo na reč.
- * Ostala pitanja, poput onih koja se tiču sukoba interesa, obaveze prijavljivanja finansijskih interesa, principa u vezi sa sprečavanjem korupcije i transparentnošću aktivnosti regulisana su posebnim zakonodavstvom u vezi sa nespojivošću funkcija i finansijskim interesima.

2.2 Parlament Češke

* Poslovnik Donjeg doma Parlamenta Češke sadrži odredbe u vezi sa disciplinskim postupkom protiv poslanika - disciplinski postupak vodi se protiv poslanika čiji se govor u Parlamentu i njegovim radnim telima kvalifikuje kao čin koji za rezultat može imati krivično gonjenje. Disciplinski postupak, takođe, može biti pokrenut protiv poslanika čiji govor u Parlamentu i njegovim telima vređa drugog poslanika, senatora, ustavnog sudiju ili drugo lice koje u skladu sa zakonom ima pravo na učešće na sednicama Parlamenta i njegovih tela, kao i protiv poslanika koji krši zakon i zahteva od nadležnog organa da takvo kršenje utvrdi u formi disciplinskog postupka.

* Za pokretanje disciplinskog postupka u vezi sa pomenutim disciplinskim prekršajima nadležan je **Odbor za mandat i imunitet**, koji postupak pokreće na predlog predsednika doma ili na sopstvenu inicijativu. U svrhu pokretanja disciplinskog postupka, Odbor može sprovesti neophodnu istragu i dati priliku poslaniku protiv kojeg je pokrenut disciplinski postupak da iznese mišljenje i da se brani. Nakon završetka istrage, Odbor odlučuje o primeni disciplinskih mera ili obustavljanju disciplinskog postupka. U postupku pred Odborom svaki poslanik ima pravo da ga zastupa advokat ili drugi poslanik.

* **Mere za disciplinski prekršaj** – *nalog poslaniku da se izvini za izjavu u određenom roku ili novčana kazna u iznosu do visine mesečne zarade*. Za sve navedene prekršaje poslaniku može biti izrečena sankcija u skladu sa posebnim propisima. Vremenski rok i način izvinjenja navode se u rezoluciji kojom se izriče disciplinska mera. Sve disciplinske mere protiv poslanika mogu biti izrečene najviše godinu dana od nastanka disciplinskog prekršaja. Poslanik protiv kojeg se vodi disciplinski postupak ima pravo na to da ospori odluku relevantnog odbora u vezi sa disciplinskom merom, te da se u pisanoj formi žali Parlamentu u roku od 15 dana od dobijanja odluke. Parlament tokom rasprave može doneti odluku da usvoji, izmeni ili poništi disciplinsku meru, prekine proceduru ili uputi slučaj na dalje razmatranje. Ukoliko poslanik odbije da se izvini u predviđenom roku i na predviđeni način, Odbor može odlučiti o odgovarajućem načinu objavljivanja disciplinske mere ili izricanja novčane kazne najviše do visine iznosa mesečne zarade poslanika. Sve novčane kazne u tom smislu spadaju u prihod državnog budžeta.

* **odredbe o proceduralnim merama** - predsednik Parlamenta može proglasiti poslanika krivim za nedolično ponašanje u Parlamentu. U slučaju da poslanik ponovi nedolično ponašanje, predsednik ga može udaljiti sa sednice najviše do kraja sednice istoga dana. Poslanik koji je udaljen sa sednice može se žaliti Parlamentu na odluku predsednika odmah nakon izricanja ili saopštavanja proceduralne mere. U tom slučaju, Parlament može prihvatiti ili odbiti odluku predsednika bez rasprave. Odluka Parlamenta je konačna. Poslaniku koji je udaljen sa sednice mora biti omogućeno da glasa.

* Proceduralna ovlašćenja lica koje predsedava sednicom Parlamenta primenjuju se na sve poslanike, kao i na ostala lica koja učestvuju na sednici ili na lica koja su prisutna na sednici u prostorijama namenjenim za goste, javnost i predstavnike medija. Ukoliko se neko od pomenutih lica ponaša na nedoličan način, predsedavajući može prekinuti sednicu i zatražiti od obezbeđenja da izvede lica koja narušavaju red.

2.3 Parlament Finske

Poslovnik Parlamenta Finske predviđa da predsednik predsedava sednicom i održava red, predlaže odluke i način glasanja. Predsednik održava red na sednici, a u slučaju odstupanja od dnevnog reda, predsedavajući upozorava poslanika. U slučaju nepoštovanja ove naredbe, predsednik može oduzeti reč datom poslaniku.

2.4 Parlament Italije

* U Poslovniku Donjeg doma Parlamenta Italije navodi se da ukoliko tokom rasprave u Parlamentu dođe do povrede časti, postoji mogućnost da se u vezi sa razmatranjem tog pitanja od predsednika Parlamenta zahteva formiranje posebnog odbora koji bi određenom roku predstavio ključne nalaze Parlamentu.

* U slučaju korišćenja uvredljivih izraza ili povrede reda na sednici - izricanje *mere upozorenja*. U vezi sa tim, predsednik može dozvoliti da se odmah ili na kraju sednice objasni upotreba uvredljivih izraza. U slučaju ponovnog vređanja ili izricanja mere upozorenja dva puta na istoj sednici ili u retkim slučajevima samo jednom - *udaljavanje sa sednice*. U slučaju odbijanja da se ispoštuje mera udaljavanja sa sednice, predsednik Parlamenta može naložiti službenim licima da udalje to lice.

* U slučaju podsticanja nasilja, narušavanja reda, pretnji, fizičkog nasilja ili korišćenja uvredljivih izraza u vezi sa institucijama države, predsednik može predložiti Birou da donese *zabranu bilo kakvog učešća na sednicama Parlamenta u trajanju od 2 do 15 dana tokom zasedanja*. U slučaju nepoštovanja ove zabrane, kazna je udvostručena. Predsednik Parlamenta može, takođe, u slučaju vanrednih okolnosti predložiti izricanje iste kazne.

* U slučaju narušavanja reda na sednici i nepoštovanja naredbi predsednika rasprava se odlaže. Ako se isto ponovi, predsednik Parlamenta prekida sednicu na određeni period ili je proglašava završenom. Sednica se saziva narednog dana, a na dnevnom redu su pitanja sa prethodne sednice.

2.5 Parlament Švedske

Poslovnik Parlamenta Švedske propisuje da nije dozvoljeno korišćenje uvredljivih izraza na sednici ili narušavanje reda na sednici u bilo kojem smislu. Vreme za govor na sednici mora biti ograničeno. U slučaju nepoštovanja ovih odredaba, sledi oduzimanje reči do samog završetka rasprave.

2. 6. Hrvatski Sabor

* Poslovníkom Hrvatskog sabora iz 2013. godine, sa izmenama i dopunama iz 2016, 2017. i 2018. godine, uređena su prava i dužnosti zastupnika (poslanika) u Hrvatskom saboru.

Odredbom čl. 17. st. 2. Poslovnika određeno je da Sabor može doneti Kodeks o etičkom postupanju zastupnika

O ostvarivanju prava i dužnosti zastupnika Sabora brine se predsednik Sabora, odnosno lice koje ga menja.

Zastupnici su dužni da čuvaju podatke koje saznaju u vršenju zastupničke dužnosti, a koji u skladu sa zakonom nose oznaku tajnosti i za to su odgovorni u skladu sa zakonom.

* učešće u raspravi na zasedanju Sabora i održavanje reda:

- Niko ne može govoriti na sednici pre nego što zatraži i dobije reč od predsedavajućeg;
- Govornika može opomenuti ili prekinuti u govoru samo predsedavajući, koji se brine o tome da govornik ne bude ometan ili sprečen u svom govoru.
- Govornik može govoriti samo o temi o kojoj se raspravlja i prema utvrđenom dnevnom redu. Ako se govornik udalji od teme dnevnog reda, predsedavajući će ga opomenuti da se drži teme dnevnog reda. Ako se govornik i nakon drugog poziva ne drži teme dnevnog reda, predsedavajući će mu oduzeti reč. U tom slučaju zastupnik više ne može učestvovati u raspravi o toj temi dnevnog reda.
- Red na sednici osigurava predsedavajući. Za remećenje reda na sednici predsedavajući može zastupniku izreći disciplinske mere:
  1. opomenu
  2. opomenu s oduzimanjem reči
  3. udaljenje sa sednice.

Disciplinske mere su izvršne i o njima se ne vodi rasprava.

- Zastupnik u toku rasprave ne sme:
  1. govoriti o temi koja nije predmet rasprave
  2. govoriti bez prethodnog odobrenja predsedavajućeg,
  3. svojim upadicama ili na drugi način ometati govornika,
  4. započeti govor o drugoj temi za koju nije dobio reč ako se javio za povredu Poslovnika
  5. omalovažavati ili vređati predsedavajućeg ili druge zastupnike
  6. svojim ponašanjem odstupati od opštih pravila ponašanja u Saboru
  7. na drugi način remetiti red na sednici

- Zastupniku koji posle izricanja opomene zbog disciplinskog prestupa nastavi da povređuje Poslovnik Poslovnika, predsedavajući može izreći opomenu s oduzimanjem reči do kraja rasprave o temi o kojoj se raspravlja.

- Opomena s oduzimanjem reči izreći će se zastupniku i kada poziva na nasilje ili mržnju, odnosno kada vređa hrvatski narod, verske, nacionalne i druge zajednice, polne, rodne i druge grupe, te strane države i međunarodne organizacije i njihove predstavnike.

- Zastupniku će se izreći mera udaljenja sa sednice Sabora kada postupa protivno odredbama Poslovnika i svojim ponašanjem onemogućava rad Sabora. Mera udaljenja sa sednice može se izreći za vreme trajanja rasprave i odlučivanja o jednoj ili više tačaka dnevnog reda ili za dan kada mu je izrečena mera udaljenja sa sednice. Kada je zastupniku izrečena mera udaljenja sa sednice Sabora, zastupnik je dužan da odmah napusti sednicu, a ako to ne učini, predsedavajući mu može izreći meru u dvostrukom trajanju. Ako se zastupnik ni nakon izricanja takve mere ne udalji sa sednice, predsedavajući će prekinuti sednicu i naložiti da se zastupnik udalji iz dvorane za sednice. U tom slučaju predsedavajući može zatražiti od obezbeđenja Sabora da zastupnika udalji iz sale. Predsedavajući može od obezbeđenja Sabora zatražiti da zastupniku, kojem je izrečena mera udaljenja sa sednice, onemogući ulazak u salu, dok traje mera.

- Protiv disciplinske mere zastupnik ima pravo prigovora koji podnosi predsedniku Sabora, o prigovoru se izjašnjava **Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav**, a odlučuje opšta sednica Sabora.

3. PRAVILA O ETICI U PARLAMENTU SRBIJE

* Narodna skupština Republike Srbije još uvek nije donela Etički kodeks narodnih poslanika.

* Položaj narodnih poslanika i njihova prava i obaveze propisani su:

- Ustavom Republike Srbije,
- Zakonom o Narodnoj skupštini,
- Zakonom o Agenciji za borbu protiv korupcije
- Zakonom o lobiranju

* Odredbom čl. 45. Zakona o Narodnoj skupštini propisano je, pored ostalog, da je narodni poslanik dužan:

- da poštuje Ustav, zakon i Poslovnik
- da učestvuje u radu Narodne skupštine i njenih odbora;
- da postupa u skladu sa odlukama nadležnog odbora Narodne skupštine, kojima se uređuju prava i dužnosti narodnih poslanika;
- da čuva podatke koji predstavljaju državnu, vojnu ili službenu tajnu i posle prestanka poslaničke funkcije u Narodnoj skupštini;
- da, u vršenju poslaničke dužnosti i svojim ukupnim ponašanjem, čuva ugled, poštuje dostojanstvo i red na sednici Narodne skupštine, odbora i poslaničkih grupa;
- da se drugim narodnim poslanicima obraća sa uvažavanjem, bez uvredljivih izraza i iznošenja činjenica i ocena koje se odnose na privatni život drugih lica;
- da podnosi izveštaj nadležnom državnom organu o svojoj imovini i prihodima, u skladu sa zakonom

* Dužnosti etičkog postupanja narodnih poslanika i disciplinski mehanizmi za kršenje Poslovnika o radu Narodne skupštine precizirani su dodatno Poslovníkom o radu Narodne skupštine.

* **Učešće narodnih poslanika u raspravljanju na sednici**

- Niko ne može da govori na sednici Narodne skupštine pre nego što zatraži i dobije reč od predsednika Narodne skupštine.
- Niko ne sme da priđe govornici dok mu predsednik Narodne skupštine to ne odobri.
- Govornik može da govori samo o tački dnevnog reda o kojoj se vodi pretres.
- Niko ne može da prekida govornika niti da ga opominje, osim predsednika Narodne skupštine, u slučajevima predviđenim ovim poslovníkom.
- Za vreme govora narodnih poslanika ili drugih učesnika u pretresu, nije dozvoljeno dobacivanje, odnosno ometanje govornika na drugi način, kao i svaki drugi postupak koji ugrožava slobodu govora.
- Govornik na sednici Narodne skupštine je dužan da poštuje dostojanstvo Narodne skupštine.

- Na sednici Narodne skupštine nije dozvoljeno neposredno obraćanje narodnog poslanika drugom narodnom poslaniku, korišćenje uvredljivih izraza, kao ni iznošenje činjenica i ocena koje se odnose na privatni život drugih lica.

* Održavanje reda na sednici Narodne skupštine -

- O redu na sednici Narodne skupštine stara se predsednik Narodne skupštine.
- Zbog povrede reda na sednici, predsednik Narodne skupštine može da izrekne sledeće mere:
  1. opomenu,
  2. oduzimanje reči, u svakoj situaciji
  3. udaljenje sa sednice,

uz koje **Odbor za administrativno-budžetska i mandatno-imunitetska pitanja** kumulativno može da izrekne novčanu kaznu.

ZAKLJUČAK

Premda su u najvećem broju zemalja odredbe o etičkom postupanju narodnih predstavnika sadržane u zakonskim odredbama koje regulišu položaj, prava i dužnosti narodnih predstavnika, a precizirane odredbama parlamentarnih poslovnika, sve je izraženiji trend u parlamentarnim demokratijama da se narodni predstavnici na etičko postupanje dodatno obavežu i Kodeksom o etičkom postupanju narodnih predstavnika.

Etičke kodekse su, pored ostalih, doneli parlamenti nekih od najrazvijenijih demokratskih država, odnosno država sa dugom parlamentarnom tradicijom (Velika Britanija, Francuska, Nemačka).

Ovi interni propisi parlamenata postupanje narodnih poslanika gotovo uniformno zasnivaju na principima zaštite javnog interesa, nepristrasnosti, objektivnosti, odgovornosti, javnosti, poštenja i integriteta, uzajamnog poštovanja i uvažavanja, rukovodeće sposobnosti, a od narodnih predstavnika zahtevaju poštovanje navedenih principa, koje podrazumeva prijavljivanje imovine, poštovanje dostojanstva parlamenta i drugih narodnih predstavnika, kao i svih drugih lica, obaveštavanje o sukobu interesa i sumnji na sukob interesa, pristojna komunikacija unutar parlamenta i sa javnošću ... Etičkim kodeksima se potvrđuju i dodatno razrađuju i mehanizmi disciplinskog sankcionisanja kršenja odredaba poslovnika i kodeksa, inače određeni u poslovnicima narodnih predstavništava.

Postoje različiti mehanizmi „uvođenja” etičkih kodeksa u pozitivnopravni život parlamenata. Oni mogu biti usvojeni kao posebni unutrašnji akti parlamenta, a mogu biti i inkorporisani u parlamentarni poslovnik.

Sa druge strane, dobar broj država nije doneo etičke kodekse narodnih predstavnika. Te države su u svojim zakonima koji regulišu položaj, prava i obaveze narodnih predstavnika, kao i u parlamentarnim poslovnicima predvidele norme koje utvrđuju obavezu etičkog postupanja narodnih predstavnika u svakoj situaciji, kao i procedure za obezbeđenje takvog postupanja.

Kada je reč o Republici Srbiji, Narodna skupština još uvek nije donela etički kodeks ponašanja narodnih poslanika. Norme kojima je uspostavljena obaveza etičkog postupanja narodnih poslanika propisane Zakonom o Narodnoj skupštini, Zakonom o Agenciji za borbu protiv korupcije i

Poslovníkom o radu Narodne skupštine.

Potreba za dodatnom demokratizacijom i efikasnošću parlamentarnog života u Srbiji, koja podrazumeva ne samo prava narodnih poslanika u vezi sa vršenjem predstavničke javne funkcije, nego i njihove obaveze koje proizilaze iz odgovorne dužnosti narodnog poslanika, značaj primene etičkih pravila narodnih predstavnika za stabilnost i dalji razvoj parlamentarizma, kao i pozitivna iskustva razvijenih parlamentarnih demokratija u primeni etičkih kodeksa narodnih predstavnika i uređenju parlamentarnog života razlozi su koji govore u prilog intenciji da se prava i dužnosti narodnih predstavnika u Srbiji dodatno urede i usvajanjem etičkog kodeksa.

Formalizovanjem davno već odomaćenih tzv. parlamentarnih običaja u vezi sa postupanjem narodnih predstavnika, kao i konkretnizovanjem i preciziranjem njihovih obaveza kao nosilaca javnih funkcija, u smislu drugih važećih zakona, Narodna skupština Republike Srbije će dati svoj puni doprinos aktivnostima Republike na putu evropskih integracija.